

Agentschap van de Generale Thesaurie
Ministerie van Financiën

Staat der Nederlanden

Groene obligatie rapportage

28 mei 2020

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Allocatierapportage	5
I. Hernieuwbare energie	8
II. Energie-efficiëntie	8
III. Duurzaam transport	9
IV. Klimaatadaptatie en duurzaam beheer van water	9
3. Impactrapportage	10
I. Hernieuwbare energie	13
II. Energie-efficiëntie: STEP	13
III. Duurzaam transport	14
IV. Klimaatadaptatie en duurzaam beheer van water	15
4. Casestudie: project Utrecht Centraal	16
5. Casestudie: Wonen Limburg	18
6. Overige onderwerpen groene obligatie	20
I. Sterke vraag	21
II. Liquiditeit van de groene obligatie	21
III. Ontwikkeling van de groene obligatiemarkt	21
IV. Heropening van de groene obligatie	21
V. Status van het klimaatakkoord	22
VI. Gevolgen van de Europese taxonomie voor duurzame activiteiten voor de Nederlandse Groene Obligatie	22
Bijlage I: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	24
Bijlage II: Post-issuance verification letter from Sustainalytics	
Bijlage III: Rapport van Significance: Groene obligaties in het personenvervoer	

1. Inleiding

Op 21 mei 2019 heeft het Agentschap van de Generale Thesaurie van het ministerie van Financiën zijn eerste groene obligatie uitgegeven. Met de uitgifte van de groene obligatie streeft Nederland ernaar de oprichting van een robuuste groene kapitaalmarkt verder te versterken en te ondersteunen. Na de succesvolle uitgifte ben ik er trots op om de eerste gecombineerde allocatie- en impactrapportage van de Nederlandse Groene Obligatie te presenteren.

In de eerste plaats legt het Agentschap via dit document verantwoording af voor de toewijzing van opbrengsten gerealiseerd in 2019 van de in aanmerking komende groene uitgaven, zoals aangegeven in het Green Bond Framework. De toewijzing is geverifieerd door de onafhankelijke accountant van de Nederlandse Staat (ADR) en Sustainalytics heeft de conformiteit van de uitgaven met de Climate Bonds Standard geverifieerd. De bevindingen van zowel de ADR als Sustainalytics zijn toegevoegd als bijlagen bij dit verslag.

Vervolgens wordt in het verslag de nadruk gelegd op de milieueffecten van de betreffende groene uitgaven. De vermeden CO₂-emissies als gevolg van investeringen in spoorweginfrastructuur zijn berekend op basis van een methodologie die is ontwikkeld door een onafhankelijk onderzoeksbureau gericht op mobiliteit en vervoer. Deze studie is ook als bijlage bij dit verslag toegevoegd.

In het laatste deel van het rapport worden de recente ontwikkelingen van het Nederlandse klimaatakkoord, de ontwikkeling van de groene obligatiemarkt in het algemeen en de performance van onze groene obligatie besproken.

Het Agentschap hoopt dat u veel plezier beleeft aan het lezen en staat – zoals altijd – open om feedback over het rapport te ontvangen.

Elvira Eurlings

Agentschap van de Generale Thesaurie

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'E. Eurlings', with a stylized flourish at the end.

2. Allocatierapportage

Na de uitgifte van de groene obligatie volgt de evaluatie en selectie van in aanmerking komende groene uitgaven. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de interdepartementale Werkgroep Groene Obligatie, waarin het Agentschap van het ministerie van Financiën, andere relevante afdelingen binnen het ministerie van Financiën, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vertegenwoordigd zijn. De interdepartementale Werkgroep Groene Obligatie baseert zich hierbij op een door het Agentschap voorgestelde selectie van in aanmerking komende groene uitgaven. De Werkgroep beoordeelt of het opnemen van de uitgaven mogelijk is, controleert of de uitgaven voldoen aan de criteria en definitie van in aanmerking komende groene uitgaven uit het Green Bond Framework en geeft goedkeuring aan de uiteindelijke selectie van in aanmerking komende groene uitgaven.

Het Green Bond Framework merkt vier categorieën uitgaven aan die voor de opbrengsten van de groene obligatie gebruikt kunnen worden: hernieuwbare energie, energie-efficiëntie, duurzaam transport en klimaatadaptatie & duurzaam beheer van water. Het Green Bond Framework bevat eveneens een lijst van de voornaamste artikelen uit de Rijksbegroting die aan deze vier categorieën uitgaven voldoen.

De in aanmerking komende groene uitgaven kunnen uitgaven omvatten van het begrotingsjaar waarin de groene obligatie wordt uitgegeven, het direct daaraan voorafgaande begrotingsjaar en toekomstige begrotingsjaren. Het Agentschap heeft zich hierbij gecommitteerd om ten minste 50% van de netto-opbrengsten van de groene obligaties toe te wijzen aan uitgaven in het begrotingsjaar waarin de groene obligatie wordt uitgegeven of toekomstige begrotingsjaren.

Tijdens de *Dutch Direct Auction* (DDA) van 21 mei 2019 is er door de Nederlandse Staat voor EUR 5,985 miljoen aan groene obligaties uitgegeven. De gerealiseerde uitgaven voor 2018 en 2019 die in het Green Bond Framework zijn gespecificeerd als voornaamste uitgaven uit de voornoemde categorieën bedragen gezamenlijk EUR 6,885 miljoen.

De interdepartementale Werkgroep Groene Obligaties heeft op voorstel van het Agentschap besloten om de opbrengsten uit 2019 van de groene obligatie te alloceren aan de begrotingsartikelen die expliciet in Tabel 1 van de Green Bond Framework zijn vermeld voor uitgaven die in 2018 en 2019 zijn gerealiseerd. Tevens is besloten tot een verdeling van 50% van de opbrengsten aan uitgaven die in 2018 zijn gerealiseerd en 50% voor uitgaven die in 2019 zijn gerealiseerd. De op deze wijze vastgestelde in aanmerking komende uitgaven bedragen aanmerkelijk meer dan de uitgifte aan groene obligaties in 2019 (in aanmerking komende uitgaven EUR 6,885 miljoen vs. EUR 5,985 miljoen uitgifte). Daarmee is het niet gealloceerde bedrag voor de groene obligatie 0 Euro. Voor de uiteindelijke allocatie heeft de interdepartementale Werkgroep Groene Obligaties besloten om alle in aanmerking komende uitgaven voor 100% aan de groene obligatie toe te wijzen met uitzondering van de uitgaven voor spoorweginfrastructuur (Infrastructuurfonds, artikel 13). De in aanmerking komende uitgaven voor spoorweginfrastructuur zijn voor 73,7% meegenomen over 2018 en voor 80,2% over 2019. Aangezien de uitgaven aan het spoor de grootste zijn en het Agentschap een gediversifieerde portefeuille van toewijzingen wil hebben is gekozen om deze selectie toe te passen bij de uitgavenpost voor het spoor. In de tabel is gecorrigeerd voor de relevante ontvangsten op de artikelen waarmee de geselecteerde uitgaven van de artikelen buiten de groene obligatie worden gefinancierd. Onderstaande tabel maakt inzichtelijk op welke wijze de interdepartementale Werkgroep Groene Obligatie de middelen aan de relevante Rijksuitgaven heeft gealloceerd. Tevens wordt per categorie uitgaven een nadere toelichting gegeven van de aard van de uitgaven.

Het percentage allocatie is het percentage van de opbrengsten van de groene obligatie dat aan een categorie uitgaven is gealloceerd ten opzichte van de totaal in aanmerking komende groene Rijksuitgaven (voor alle categorieën m.u.v. spoorinfrastructuur zijn alle in aanmerking komende uitgaven uit 2018 en 2019 geselecteerd).

Jaarlijkse uitgaven per categorie (x € 1 mln.)		Allocatietabel groene obligatie									
Categorie	Categorie omschrijving	2018				2019					
		Totale uitgaven (in mln. €)	Uitgaven gealloceerd aan groene obligatie (in mln. €)	Percentage allocatie	Type groene uitgave	Totale uitgaven (in mln. €)	Uitgaven gealloceerd aan groene obligatie (in mln. €)	Percentage allocatie	Type groene uitgave	Totaal	Percentage van totaal
Hernieuwbare energie 	Stimulering duurzame energie productie (SDE)	528	528	100,0%	Subsidie	495	495	100,0%	Subsidie	1.023	17,1%
	Wind op zee	364	364	100,0%		348	348	100,0%		712	11,9%
	Wind op land	151	151	100,0%		134	134	100,0%		285	4,8%
	Zon	13	13	100,0%		13	13	100,0%		26	0,4%
Energie-efficiëntie 	Energiebesparing in de huursector	106	106	100,0%	Subsidie	134	134	100,0%	Subsidie	240	4,0%
Duurzaam transport 	Onderhoud en beheer van spoorweginfrastructuur, ontwikkeling van de spoorweginfrastructuur voor passagiersvervoer.	2.016	1.485	73,7%	73,8% beheer, onderhoud en vervanging*	1.870	1.500	80,2%	76,7% beheer, onderhoud en vervanging*	2.985	49,9%
	Beheer onderhoud en vervanging	1.514	1.115	73,7%	26,2% directe investeringen	1.458	1.170	80,2%	23,3% directe investeringen	2.285	38,2%
	Aanleg	399	294	73,7%		302	242	80,2%		536	9,0%
	Geïntegreerde contractvormen/PPS	142	104	73,7%		144	116	80,2%		220	3,7%
	Rente en aflossing	10	7	73,7%		10	8	80,2%		15	0,3%
	Ontvangsten	-49	-36	73,7%		-44	-35	80,2%		-71	-1,2%
Klimaat adaptatie en duurzaam beheer van water 	Deltafonds:	873	873	100,0%	59,0% beheer, onderhoud en vervanging en 41,0% directe investeringen	863	863	100,0%	59,2% beheer, onderhoud en vervanging en 40,8% directe investeringen	1.737	29,0%
	Investeren in waterveiligheid	307	307	100,0%		304	304	100,0%		611	10,2%
	Investeren in zoetwatervoorziening	11	11	100,0%		0	0	100,0%		11	0,2%
	Beheer, onderhoud en vervanging	208	208	100,0%		195	195	100,0%		403	6,7%
	Experimenteren	20	20	100,0%		21	21	100,0%		41	0,7%
	Netwerk gebonden kosten en overige uitgaven	308	308	100,0%		316	316	100,0%		624	10,4%
	Investeren in waterkwaliteit	20	20	100,0%		28	28	100,0%		48	0,8%
Totaal		3.523	2.992	84,9%		3.362	2.993	89,0%		5.985	100,0%

* De uitgaven voor beheer, onderhoud en vervanging van spoor worden door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat als subsidie verstrekt aan ProRail.

** Vanwege tussentijdse afrondingen kan het voorkomen dat de som der delen licht afwijkt van het totaal in de tabel.

I. Hernieuwbare energie

Om duurzame energieproductie te stimuleren, heeft de Nederlandse Staat over de laatste jaren verschillende opeenvolgende subsidieregelingen: Milieukwaliteit electriciteitsproductie (MEP), Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE), SDE+ en SDE++ geïntroduceerd die exploitanten van duurzame productie installaties langdurige economische zekerheid bieden. Hierdoor wordt de productie van duurzame energie gestimuleerd.

Van deze subsidieregelingen is de SDE-regeling geselecteerd als in aanmerking komende uitgave. De uitgaven voor de MEP in 2018 en 2019 zijn zeer bescheiden in omvang, terwijl de Opslag Duurzame Energie (ODE) een financieringsbron is voor de SDE+ en de SDE++. Daarmee vallen deze laatst genoemde uitgaven buiten de definitie van in aanmerking komende uitgaven. De SDE-uitgaven hebben betrekking op een reeks aan technieken voor de productie van duurzame energie. Voor de allocatie van de opbrengsten van de groene obligatie aan SDE-uitgaven zijn uitsluitend uitgaven geselecteerd die betrekking hebben op subsidies voor wind op land, wind op zee en zon. De SDE vergoedt de extra kosten die een producent maakt bij de opwekking van duurzame elektriciteit voor een periode van 12 tot 15 jaar. De SDE is dus een exploitatiesubsidie die de onrendabele top van de duurzame elektriciteitsproductie vergoedt om zo deze projecten te stimuleren. Het jaarlijkse subsidie bedrag daalt wanneer de elektriciteitsprijs stijgt (het wordt immers rendabeler om duurzame elektriciteit te produceren). Het betreft projecten voor duurzame energie die inmiddels operationeel zijn, maar waarvoor een periode van 12 tot 15 jaar een jaarlijkse subsidie is toegekend. Hierdoor hebben projectontwikkelaars en investeerders meer zekerheid over de rentabiliteit van een project gekregen waardoor ze een verantwoorde manier hun productie-installatie kunnen exploiteren.

De SDE was, toen deze geïntroduceerd werd, één van de belangrijkste instrumenten waarmee de Staat de energietransitie stimuleerde. Een groot aantal kenmerken van de SDE is nog steeds aanwezig in de SDE+ en zal aanwezig zijn in de SDE++.

II. Energie-efficiëntie

Voor energiebesparing in de sociale huursector is middels de Stimuleringsregeling energieprestatie huursector (STEP) die op 1 juli 2014 in werking is getreden EUR 400 miljoen beschikbaar. Daarvan is EUR 5 miljoen bestemd voor uitvoeringskosten en EUR 395 miljoen voor het

programma. Via de STEP-regeling krijgen woningcorporaties en vastgoedeigenaren subsidie ten behoeve van het verbeteren van de energie-efficiëntie van bestaande woningen door middel van vloer- of muurisolatie, hoog-rendementsglas, efficiëntere centrale verwarming en andere maatregelen.

Deze subsidie kon tot en met 31 december 2018 worden aangevraagd. Het Rijk is verplichtingen voor het volledig budget aangegaan en heeft ruim 4000 aanvragen toegewezen, waarmee de verduurzaming van in totaal zo'n 110.000 woningen mogelijk zal worden gemaakt. De subsidies worden twee jaar na de toewijzing van de subsidie uitbetaald op basis van de gerealiseerde verbetering van de energieprestaties van de betreffende woningen. In 2018 is gestart met het uitkeren van de subsidies en is in totaal EUR 105,8 miljoen uitgegeven, waarmee bijna 30.000 woningen zijn verduurzaamd. In 2019 is er nog eens EUR 134 miljoen uitgegeven voor de verduurzaming van zo'n 45.000 huurwoningen.

III. Duurzaam transport

Het Nederlandse spoor vervoert op veilige, duurzame, kosteneffectieve en ruimte-effectieve wijze grote stromen reizigers tussen de steden. In 2018 was er sprake van 21 miljard reizigerskilometers. De grootste spoorvervoerder in Nederland – de NS – rijdt op 100% groene stroom waarbij 91% van het hoofdspoor is geëlektrificeerd. Daarnaast worden er stappen gezet door spoorwegbeheerder ProRail om ook bij onderhoud en aanleg van het spoor de CO₂-voetafdruk te verkleinen. ProRail voert haar werkzaamheden uit in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Voor het beheer, onderhoud en vervangen van het spoor krijgt ProRail middels de beheersconcessie een subsidie vanuit het Infrastructuurfonds van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Voor de aanleg van Rijksinfrastructuurprojecten

door ProRail op het spoor ontvangt ProRail eveneens middelen vanuit het Infrastructuurfonds. Bij de allocatie van de opbrengsten van de groene obligatie aan uitgaven voor spoorinfrastructuur zijn uitgaven die specifiek voor vrachtverkeer bestemd zijn buiten beschouwing gelaten.

IV. Klimaatadaptatie en duurzaam beheer van water

Nederland kreeg in 2018 te maken met extreme weersomstandigheden: langdurige droogte, hitte en fikse hoosbuien. In de zomer van 2019 sneuvelde het nationale hittestrecord uit 1944. Onderzoek liet tegelijkertijd zien dat de zeespiegel in de toekomst mogelijk sneller gaat stijgen dan waar de deltasenario's van uitgaan. Het Wereld Economisch Forum (WEF) constateerde bovendien dat klimaatverandering de grootste dreiging is voor de wereldeconomie. Het is dan ook van groot belang dat Nederland zich goed blijft voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Met een goede bescherming tegen hoogwater, voldoende zoetwater en een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting.

Sinds 2010 werkt Nederland in het Deltaprogramma met verschillende overheden en organisaties aan gezamenlijke doelen. Nederland wacht niet tot een nieuwe (overstromings)ramp ons overkomt, maar zorgt dat we een ramp, grote schade en problemen voorblijven. De uitgaven in deze categorie zijn uitgaven uit het Deltafonds die ervoor zorgen dat de hoogwaterbescherming, zoetwatervoorziening en ruimtelijke ordening klimaatbestendig zijn en dat de waterveiligheid wordt gewaarborgd. Zo worden de geïdentificeerde zwakke schakels in de hoogwaterbescherming stelselmatig aangepakt en verbeterd tot het dreigingsniveau dat voor 2050 voorzien wordt.

3. Impactrapportage

In het Green Bond Framework heeft het Agentschap zich gecommitteerd om het jaar na uitgifte van de eerste groene obligatie de eerste impactrapportage te publiceren waarin de positieve milieu-impact van de in aanmerking komende uitgaven wordt toegelicht. Het Agentschap hanteert daarbij als uitgangspunt dat de rapportage zoveel mogelijk gebaseerd wordt op bestaande openbare rapportages over de resultaten en impact van de in aanmerking komende groene uitgaven.

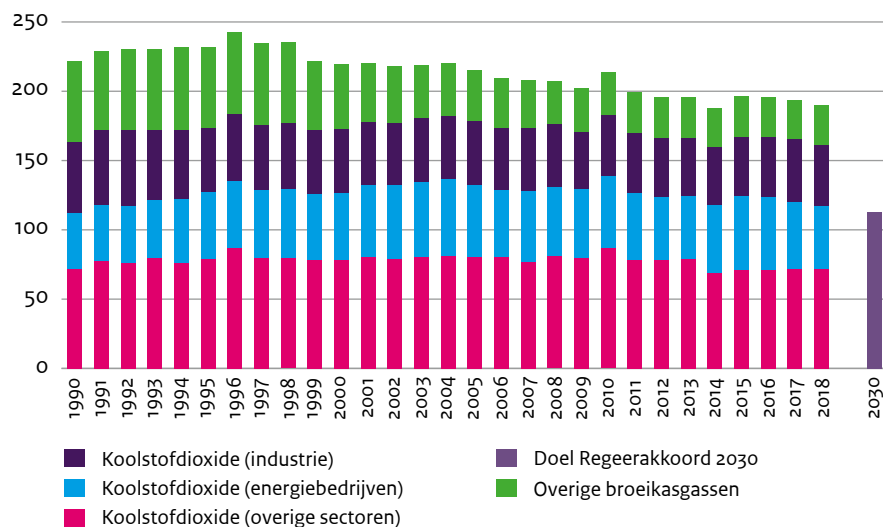
Impactindicatoren voor Nederland

In de inleiding van dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op impactindicatoren die voor Nederland gelden en gerelateerd zijn aan klimaatverandering. Vervolgens wordt waar haalbaar en beschikbaar specifieke resultaten gegeven in relatie tot de in aanmerking komende groene uitgaven waaraan de groene obligaties zijn toegewezen. De nadruk ligt hierbij op de ramingen van vermeden CO₂-uitstoot per uitgavencategorie. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 en 5 een verdiepingsslag gemaakt met case studies van projecten die zijn uitgevoerd.

In bovenstaande grafiek valt te zien dat de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2018 een daling heeft laten zien van 5,1 Mton CO₂-equivalenten wat 2,7% lager is ten opzichte van 2017. De uitstoot in 2018 was 15,1% lager dan in 1990. De doelstelling uit het regeerakkoord is een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 49% in 2030 ten opzichte van 1990. De doelstelling voor 2020 ten opzichte van 1990 bedraagt 25% minder broeikasgasuitstoot. De daling tussen 1990 en 2019 vindt voor het overgrote deel plaats bij de overige broeikasgassen: de emissie van CH₄, N₂O en de F-gassen lag in 2019 53% lager dan in 1990. De emissie van CO₂ lag in 2019 5% lager¹ dan in 1990.

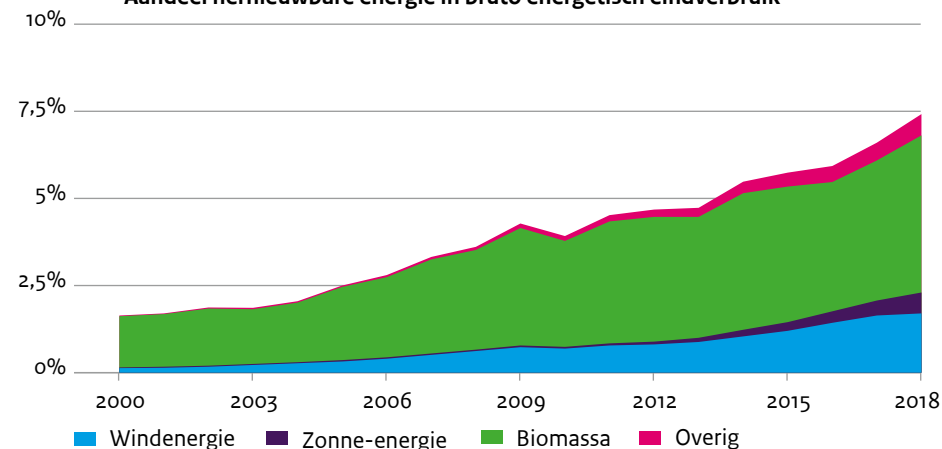
Uit onderstaande weergave valt op te maken dat het energieverbruik uit hernieuwbare bronnen in Nederland in 2018 is uitgekomen op 7,4% van het totale energieverbruik². Een jaar eerder was dit 6,6%. Het Plan Bureau voor de Leefomgeving (PBL) verwacht dat door een versnelling in de uitrol van hernieuwbare energie het aandeel hernieuwbare energie naar 11,4% in 2020 en 16,1% in 2023 zal toenemen.³

Uitstoot broeikasgassen Nederland in mld CO₂-equivalenten

Bron: CBS, RIVM/emissieregistratie

Aandeel hernieuwbare energie in bruto energetisch eindverbruik

Bron: CBS

¹ Zie <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0165-broeikasgasemissies-in-nederland>

² Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/22/aandeel-hernieuwbare-energie-naar-7-4-procent>

³ Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32813-400.htm>

Impact groene obligatie van de Nederlandse Staat

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de impact van de uitgegeven groene obligatie gerelateerd aan de aanmerking komende uitgaven in 2018 en 2019. De vermeden CO₂ heeft steeds betrekking op de gezamenlijke impact van alle uitgaven en investeringen van alle actoren ten behoeve van de onderliggende projecten met uitzondering van duurzaam transport waar vermeden CO₂ berekend is naar het gedeelte gefinancierd via de groene obligatie.

		Impacttabel groene obligatie					
		2018			2019		
Categorie	Categorie omschrijving	Vermeden CO ₂ emissies	Resultaat indicatoren	Overige impactindicatoren	Vermeden CO ₂ emissies	Resultaat indicatoren	Overige impactindicatoren
 Hernieuwbare energie	Stimulering duurzame energie productie (SDE)	3,13 Mton	10.113 projecten 1.734 MW gesubsidieerde vermogen	19,11 PJ duurzame productie 5,308 mln kWh	3,22 Mton	10.088 projecten 1.730 MW gesubsidieerde vermogen	19,63 PJ duurzame productie 5,462 mln kWh
 Energie-efficiëntie	Energiebesparing in de huursector	0,05 Mton	29.463 huurwoningen 117.853 label stappen	Jaarlijkse energie besparing: 0,82 PJ 228 GWh	0,08 Mton	45.289 huurwoningen 181.156 label stappen	Jaarlijkse energiebesparing: 1,268 PJ 352 GWh
 Duurzaam transport	Onderhoud en beheer van spoorweginfrastructuur, ontwikkeling van de spoorweginfrastructuur voor passagiersvervoer.	0,18 Mton	2 gerealiseerde spoorprojecten 7.097 km onderhouden spoor in 47 projecten geïnvesteerd	21 mld. reizigerkilometers op het spoor in 2018	0,18 Mton	3 gerealiseerde spoorprojecten 7.114 km onderhouden spoor in 47 projecten geïnvesteerd	Hoeveelheid reizigerskilometers op het spoor in 2019 is nog niet beschikbaar en wordt gepubliceerd in de volgende impactrapportage.
 Klimaat adaptatie en duurzaam beheer van water	Deltafonds: • Investeren in waterveiligheid • Investeren in zoetwatervoorziening • Beheer, onderhoud en vervanging • Experimenteren • Netwerk gebonden kosten en overige uitgaven • Investeren in waterkwaliteit		In 2018 is er 107 kilometer aan veilige dijken gebaseerd op de nieuwe normen. Dit is 12 % van alle dijken. Het doel is 100 % veilige dijken in 2050. In 2018 voldoen 24 waterkeringen aan de nieuwe normen. Dit is 5 % van alle waterkeringen. Het doel is 100 % veilige waterkeringen in 2050.	Het doel is dat in 2050 de kans op overlijden 1:100.000 is per jaar. De normen voor dijken en waterkeringen zijn hierop aangepast. De beschikbaarheid van stormvloedkeringen in 2018 was 40 %. De streefwaarde is 100 %.		In 2019 is er 129 kilometer aan veilige dijken gebaseerd op de nieuwe normen. Dit is 14 % van alle dijken. Het doel is 100 % veilige dijken in 2050. In 2019 voldoen 24 waterkeringen aan de nieuwe normen. Dit is 5 % van alle waterkeringen. Het doel is 100 % veilige waterkeringen in 2050.	Het doel is dat in 2050 de kans op overlijden 1:100.000 is per jaar. De normen voor dijken en waterkeringen zijn hierop aangepast. De beschikbaarheid van stormvloedkeringen in 2019 was 83%. De streefwaarde is 100%.

I. Hernieuwbare energie

In 2018 is er voor de categorieën zon, wind op zee en wind op land EUR 528 miljoen SDE-subsidie verstrekt voor de geselecteerde categorieën binnen de SDE. Met deze subsidie is er 19,1 petajoule (5,3 miljoen kilowattuur) aan duurzame energie opgewekt. Dit wordt op basis van daadwerkelijk gemeten meterstanden gemeten en kan dus met zeer hoge nauwkeurigheid worden vastgesteld. Deze duurzaam geproduceerde energie staat gelijk aan 3,13 megaton (=3,13 miljard kilo) aan vermeden CO₂-uitstoot.⁴

Voor 2019 is er voor de categorieën zon, wind op zee en wind op land EUR 495 miljoen SDE-subsidie verstrekt en is met deze subsidie 19,6 petajoule (5,5 miljoen kilowattuur) aan duurzame energie opgewekt. Deze duurzaam geproduceerde energie staat gelijk aan 3,22 megaton (=3,22 miljard kilo) aan vermeden CO₂-uitstoot⁵.

Uit 2018 ontvangen er, voor de geselecteerde categorieën, 10.113 projecten subsidie met een totaal vermogen van 1.734 megawatt. Hieronder is een overzichtstabel opgenomen met een uitsplitsing van het aantal projecten en het vermogen hiervan per categorie.

2018	Aantal projecten	Gesubsidieerd opgesteld vermogen [in MW]	Gerealiseerde jaarlijkse productie [in mln. kWh]
Wind op zee	3	719	2.898
Wind op land	142	965	2.363
Zon	9.968	50	47
Totaal	10.113	1.734	5.308

Uit 2019 ontvangen er, voor de geselecteerde categorieën, 10.088 projecten subsidie met een totaal vermogen van 1.730 megawatt. Hieronder is een overzichtstabel opgenomen met een uitsplitsing van het aantal projecten en het vermogen hiervan per categorie. Het aantal projecten ligt in 2019 iets lager dan in 2018, omdat er geen nieuwe SDE-subsidiebeschikkingen worden afgegeven. Voor nieuwe subsidiebeschikkingen is de

⁴ CBS, Rendementen en CO₂-emissie van elektriciteitsproductie in Nederland, update 2017

⁵ CBS, Rendementen en CO₂-emissie van elektriciteitsproductie in Nederland, update 2017

SDE-subsidie opgevolgd door de SDE+. Voorts is een deel van de lopende subsidiebeschikkingen in 2019 volledig uitgefincierd.

2019	Aantal projecten	Gesubsidieerd opgesteld vermogen [in MW]	Gerealiseerde jaarlijkse productie [in mln. kWh]
Wind op zee	3	719	2.931
Wind op land	141	962	2.497
Zon	9.944	49	34
Totaal	10.088	1.730	5.462

Zoals in het allocatie hoofdstuk aangegeven is de SDE een exploitatiesubsidie voor de onrendabele top voor duurzame elektriciteitsproductie. Naast deze subsidie wordt door projectontwikkelaars en andere financiers kapitaal geïnvesteerd om de duurzame elektriciteitsproductie mogelijk te maken. Het aandeel van de exploitatiesubsidie ten opzichte van de totale financiering van de onderliggende projecten is niet beschikbaar. De toezegging van een exploitatiesubsidie voor een periode van 12 tot 15 jaar was echter randvoorwaardelijk voor de totstandkoming van de onderliggende projecten. Voor de berekening van de vermeden CO₂ is daarom uitgegaan van de volledige duurzame elektriciteitsproductie van de onderliggende projecten en de hoeveelheid CO₂ die hiermee vermeden is.

II. Energie-efficiëntie: STEP

Bij de STEP-subsidie wordt het uiteindelijke subsidiebedrag toegekend op basis van het verschil in energieprestatie voor de renovatie en na de verduurzaming van de huurwoning. De energieprestatie wordt uitgedrukt in verbeteringen in het energielabel. Om in aanmerking te komen voor de subsidie is -afhankelijk van de beginsituatie- een verbetering van ten minste 2 of 3 labelstappen verplicht. De gemiddelde verbetering per woning bedraagt 4 labelstappen. Met de in 2018 uitgekeerde ondersteuning zijn de energieprestaties van bijna 30.000 huurwoningen verbeterd. De daarmee vermeden CO₂-uitstoot bedraagt voor deze groep woningen 50 miljoen kiloton per jaar. In 2019 zijn de energieprestaties van ruim 45.000 huurwoningen verbeterd, hetgeen leidt tot zo'n 80 miljoen kiloton aan vermeden CO₂-uitstoot per jaar.

De vermeden CO₂ is gebaseerd op een geraamde energiebesparing per labelstap per woning⁶. De subsidieregeling is per ultimo 2018 gesloten. Vanaf 2019 zijn er geen nieuwe aanmeldingen. Doordat de subsidies twee jaar na verlening worden vastgesteld en uitbetaald, zullen er de komende jaren nog wel subsidiebedragen worden uitgekeerd.

Voor de STEP-regeling geldt eveneens dat de exploitanten (woningcorporaties en vastgoedeigenaren) in aanvulling op de subsidie hebben geïnvesteerd om de verbetering van de energieprestaties van de betrokken huurwoningen te realiseren. De weergegeven vermeden CO₂ bedraagt de volledige vermeden CO₂ die door de verbetering van de efficiency gerealiseerd is.

STEP	2018	2019
Budget (in miljoen €)	105,8	134,3
Aantal huizen	29.463	45.289
Aantal label stappen	117.853	181.156
Vermeden CO ₂ in Mton	0,05	0,08

III. Duurzaam transport

ProRail staat met haar resultaten op gebied van punctualiteit en betrouwbaarheid uit 2018 in de wereldwijde top 3 van spoorlanden, met Japan en Zwitserland. Door ieder jaar te investeren in beheer, onderhoud, vernieuwing en uitbreiding van het spoor (voor personenvervoer) wordt de reizigers in Nederland een vervoerwijze ter beschikking gesteld die relatief zeer weinig CO₂-emissies kent. In 2018 en 2019 heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat respectievelijk 2 en 3 spoorprojecten opgeleverd. In beide jaren is in 47 bestaande spoor-

projecten en programma's geïnvesteerd, variërend van het programma Toegankelijkheid van stations tot de oplevering van het project Utrecht Centraal. De spoorwegbeheerder ProRail heeft in 2018 en 2019 respectievelijk 7.097 kilometer en 7.114 kilometer spoor onderhouden.

De raming van de vermeden CO₂ ten gevolge van investeringen en onderhoud in spoorinfrastructuur vergde meer inspanning dan de bovengenoemde categorieën in aanmerking komende uitgaven, aangezien er voor spoorinfrastructuur geen bestaande gegevens waren die geschikt waren voor de impactrapportage van de groene obligatie. In Frankrijk heeft Carbone 4 in opdracht van SNCF-Réseau een methode ontwikkeld waarbij de vermeden CO₂ berekend wordt op basis van de verwachte verandering in reizigersgedrag ten gevolge van investeringen en onderhoud in spoor. Deze methode is ook door de Spaanse vervoerder ADIF-Alta Velocidad gebruikt. Het Agentschap heeft met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en ProRail evenwel geconcludeerd dat deze methode voor de Nederlandse situatie niet toegepast kan worden, omdat er voor Nederland geen "degeneratiecurve" beschikbaar is die aangeeft hoe de infrastructuur verslechtert als er jaar in jaar uit geen investeringen in beheer, onderhoud en vervanging van spoorinfrastructuur zouden worden gedaan.

Het Agentschap heeft daarom Significance, een onafhankelijk onderzoeksbureau gericht op mobiliteit en transport, opdracht gegeven een variant uit te werken waarbij de verandering in reizigersgedrag zonder beschikbaarheid van spoorinfrastructuur het vertrekpunt is. Indien er geen spoorweginfrastructuur beschikbaar zou zijn, zou het publiek tot andere keuzes komen ten aanzien van vervoersmodaliteit, noodzaak tot reizen, woon/werklocatie, etc. Deze andere keuzes kunnen met het Landelijk Model Systeem (LMS) deels worden ingeschat, al is het LMS niet voor dit doel ontwikkeld. Het LMS is een prognosemodel van Rijkswaterstaat dat de mobiliteit in Nederland op middellange en lange termijn voorspelt en dat primair gebruikt wordt voor capaciteitsanalyse, de afweging van verschillende alternatieven bij projecten en de gevolgen van overige beleidsmaatregelen.

⁶ De mate van energiebesparing per labelstap is ontleend aan een veelgebruikt model van TNO/ECN om de effecten van financieringsconstructies en beleidsmaatregelen in te schatten. In dit model (de variatietool) zijn voor een representatieve steekproef van de Nederlandse woningvoorraad de woning- en huishoudkenmerken en mogelijkheden voor energiebesparing in kaart gebracht. Van de woningen in de steekproef is het energiegebruik en de aanwezigheid van energiebesparende maatregelen en het energielabel bekend. De vermeden CO₂ per labelstap wordt vervolgens berekend door de gemiddelde feitelijke besparing op energieverbruik per labelstap te vertalen naar de daarmee gepaard gaande vermeden CO₂.

Hoewel het gebruik van LMS voor de berekening van vermeden CO₂ door de situatie met en zonder de beschikbaarheid van spoorinfrastructuur een prognose is geeft dit naar onze mening op dit moment voor de Nederlandse situatie de beste raming voor de vermeden CO₂ ten gevolge van investeringen en onderhoud van spoorinfrastructuur. Voor een nadere onderbouwing van de gekozen methodiek, zie bijlage III.

In 2018 was sprake van 21 miljard reizigerskilometers op het spoor, die geheel zouden wegvallen⁷ als er niet geïnvesteerd zou worden in het spoor. Jaarlijks wordt er circa EUR 6 miljard euro aan het treinsysteem uitgegeven, te verdelen in de kosten voor spoorinfrastructuur (Rijk/ProRail) en de kosten van het rollend materieel (NS/regionale vervoerder). Significance berekent op basis van bovengenoemde methode dat de totale hoeveelheid vermeden CO₂ in 2018 circa 776.000 ton bedroeg. Voor de aan de groene obligatie gealloceerde uitgaven betreffende duurzaam transport komt dit neer op 0,18 Mton vermeden CO₂ per jaar voor de jaren 2018 en 2019.

IV. Klimaatadaptatie en duurzaam beheer van water

In 2018 en 2019 zijn belangrijke concrete resultaten geboekt op het gebied van waterbeheer. Zo zijn de nieuwe waterveiligheidsnormen voor waterkeringen wettelijk vastgelegd; de eerste dijkversterkingen op basis van deze normen zijn in voorbereiding. In 2018 is een nieuw peilbesluit voor het IJsselmeergebied vastgesteld waarmee flexibel peilbeheer mogelijk wordt. Daarmee wordt de zoetwatervoorziening in een groot deel van Nederland aanzienlijk robuuster. Daarnaast heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in zeven projecten geïnvesteerd, zoals de versterking van de Lekdijk. In totaal is in 2018 107 van de 927 kilometer van de dijken veilig (12%). Dat wil zeggen dat ze voldoen aan de waterveiligheidsnorm voor 2050. De verwachting is dat 12 waterkeringen van de 468 (kunstwerken) versterkt zijn naar een veilig niveau.

---

⁷ Er vinden dagelijks meerdere storingen plaats (klein en groot) die opgelost moeten worden. Gebeurt dit niet dan staat – mede door het ‘verknoopte’ Nederlandse netwerk – snel het hele land stil.

In totaal zijn er 24 waterkeringen⁸ (5%) versterkt sinds de introductie van het nieuwe hoogwaterbeschermingsprogramma in 2016. De droogte van 2018 maakte duidelijk dat de gerealiseerde maatregelen uit het Deltaplan Zoetwater effectief zijn.

In 2019 is de voorbereiding van de versterking van de Markermeerdijken gestart, wordt de planuitwerking van Wolferen-Sprok ter hand genomen en is de innovatieve dijkversterking van de Ringdijk Watergraafsmeer opgeleverd. In totaal is in 2019 129 kilometer van de dijken (14%) veilig.⁹ In 2019 is er geen toename van het aantal veilige kunstwerken ten opzichte van 2018. Wel zijn in januari 2019 de nieuwe standaarden voor de stresstesten verschenen voor wateroverlast, hitte, droogte en de gevolgen van overstromingen. Voor vrijwel alle gemeenten is met de stresstest de kwetsbaarheid voor extreem weer in beeld gebracht als onderdeel van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie.

---

⁸ Zie pagina 35 Deltaprogramma 2020: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening-en-gebiedsontwikkeling/documenten/rapporten/2019/09/17/bijlage-2-deltaprogramma-2020>

⁹ Deltaprogramma 2020, paragraaf 3.2.1 figuur 1 en 2: zie <https://deltaprogramma2020.deltacommissaris.nl/3.html>

4. Casestudie: project Utrecht Centraal

Een belangrijke in aanmerking komende uitgave onder de Groene Obligatie behelst de investering aan ons spoorinfrastructuur. Een relevant project hierbij vormde de verbetering van de spoorinfrastructuur rondom Utrecht. De capaciteit van het Nederlandse spoor wordt verhoogd door de introductie van hoogfrequent spoorvervoer op de drukste trajecten in de Randstad en een goede samenhang met het voor- en natransport. Utrecht Centraal is het drukste station van Nederland. Waar nu dagelijks 285.000 personen gebruik maken van Utrecht Centraal zal dat naar verwachting over tien jaar gegroeid zijn tot 360.000 personen per dag.

Opgave

In Utrecht vormt de spoorinfrastructuur een barrière die de stad in tweeën deelt. Het gebied kent veel onbenut en rommelig terrein. Het treinstation en het stad- en streekbusstation zijn te klein en te onoverzichtelijk om de te verwachte verdubbeling van het aantal reizigers te kunnen verwerken. Het rijk heeft dit project daarom aangewezen als Nieuw Sleutelproject (NSP).

Oplossing

De gemeente heeft een nieuw stationsgebied ontwikkeld om het verblijfsklimaat te verbeteren en de ruimtelijke structuur zodanig te veranderen dat het gebied een verbindende schakel in de stad wordt. Hoog Catharijne, Muziekcentrum Vredenburg, het Jaarbeurscomplex en het patroon van straten en singels zijn grondig verbeterd. Een nieuwe ov-terminal voor trein, Randstadspoor en tram/bus is ontworpen voor een verdubbeling van het aantal reizigers. Daarbij is rekening gehouden met de regionale projecten voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) van Utrecht CS naar Leidsche Rijn en de oostkant van Utrecht.

Bijdrage oplossing aan beleidsdoelstelling:

Deze investering draagt bij aan het verbeteren van het reisgemak, biedt ruimte aan de duurzame groei van het reizigersvervoer en verkort de reistijd van deur tot deur.

(bron: MIRT-overzicht 2018 en 2019)

5. Casestudie: Wonen Limburg

Verduurzaming van 4.000 huurwoningen

Wonen Limburg (wooncorporatie) is in 2017 gestart met het in vier jaar tijd verduurzamen van 4.000 huurwoningen. Daarmee haalt Wonen Limburg de doelstelling om in 2020 voor haar hele woningbezit (26.000 woningen) gemiddeld energielabel B te hebben. Door gebruik te maken van de beschikbare subsidie (STEP) kunnen de werkzaamheden uitgevoerd worden zonder extra huurverhoging voor de huurder. De besparing op de energierekening komt daarmee volledig ten goede aan de bewoners.

Zo zorgt Wonen Limburg én voor een daling van de woonlasten van 4.000 huurders én maakt zij een enorme stap in haar duurzaamheidsambitie.

(Bron: https://www.wonenlimburg.nl/Home/Nieuws_Archief/Archief/2017:N8GwABETs-MnD_toltQPA/2017_april_juni/Verduurzaming_van_4_000_huurwoningen)

6. Overige onderwerpen groene obligatie

I. Sterke vraag

De lancering van de eerste groene obligatie, via een *Dutch Direct Auction* (DDA) op 21 mei 2019, werd in het algemeen als succesvol beschouwd. De boeken werden afgesloten met een totaal volume aan inschrijvingen van meer dan EUR 21 miljard. Door de sterke vraag van beleggers heeft het Agentschap uiteindelijk EUR 5,98 miljard uitgegeven, de bovenkant van de bandbreedte van EUR 4 tot 6 miljard die voorafgaand aan de veiling was aangegeven.

De inspanningen van het Agentschap om groene investeerders aan te moedigen werden ook beloond. In de weken voorafgaand aan de veiling, bracht het Agentschap de groene obligatie onder de aandacht van investeerders, onder andere door een uitgebreide roadshow in Europa en de VS. Het Agentschap heeft prioriteit gegeven aan de toewijzing van groene obligaties aan zogenaamde groene beleggers. Beleggers die duurzaamheidsreferenties konden aantonen, konden dit aangeven door een beleggersbrief te ondertekenen. Op die manier konden zij vervolgens als groene investeerder worden geregistreerd. Voorafgaand aan de veiling, zijn 32 investeerders als groene investeerder door het Agentschap geregistreerd. De groene beleggers kregen voorrang bij de toewijzing en kregen tien procentpunten meer toegewezen ten opzichte van normale 'real money' beleggers. Dit resulteerde in een uiteindelijke toewijzing van 82,5% van de biedingen van 'groene real money accounts', 72,5% van de biedingen van 'real money accounts' en 18,5% van de biedingen van 'andere accounts'. Van het totale gealloceerde bedrag ging 28,5% naar 'groene real money accounts', 47,0% naar 'real money accounts' en 24,5% naar 'andere accounts'.

II. Liquiditeit van de groene obligatie

Het handhaven van de liquiditeit van haar obligaties is een van de kernwaarden voor het Agentschap. De liquiditeit van de groene obligatie, d.w.z. de verhandelbaarheid waarmee beleggers obligaties kunnen verhandelen zonder dat dit een substantieel effect op de koers heeft, is ruim voldoende geweest. Aanvankelijk was er bezorgdheid dat de obligatie na uitgifte voornamelijk door beleggers zou worden gekocht en aangehouden en dat dit potentieel invloed zou hebben op de verhandelbaarheid en dus op de liquiditeit ervan. Desondanks is het Agentschap zeer verheugd dat de marktdeelnemers hebben bevestigd dat de liquiditeit van de groene obligatie minstens even goed is als andere obligaties in dat deel van de curve. Aangezien het Agentschap haar liquiditeit wil handhaven, zal de groene obligatie via tapveilingen door het Agentschap worden uitgegeven (*on the run*), waardoor het uitstaande volume tot

EUR 10 miljard zal stijgen. Dit kan worden aangepast aan de hand van de algemene financieringsbehoefte van de overheid. Het Agentschap zal, net als bij alle andere obligaties, de liquiditeit nauwlettend volgen totdat de groene obligatie verloopt.

III. Ontwikkeling van de groene obligatiemarkt

De groene obligatiemarkt heeft in 2019 een sterke groei getoond. Het *Climate Bonds Initiative* (CBI) berekent dat de totale wereldwijde uitgifte in 2019 tot USD 257 miljard is gestegen, wat een stijging betekent van 51% ten opzichte van het niveau in 2018 van ongeveer USD 167 miljard. Dit betekent dat de jaar-op-jaar groei in 2019 weer is toegenomen, waar dit in 2018 nogal gematigd was (j-o-j groei van ongeveer 7%). Alleen al in Nederland bedroeg de uitgifte van groene obligaties volgens het CBI ongeveer USD 15 miljard. Naast het Agentschap van de Generale Thesaurie, waren zestien Nederlandse emittenten op de groene obligatiemarkt actief. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft een rapport over duurzame obligaties¹⁰ in Nederland gepubliceerd. De AFM verwacht dat de duurzame obligatiemarkt snel zal groeien en geeft aan dat emittenten op duurzamere bedrijfsmodellen overgaan. Waarschijnlijk zal een toenemend aantal bedrijven financiering van investeringen door middel van duurzame obligaties gaan gebruiken.

IV. Heropening van de groene obligatie

In de Outlook 2020 is gecommuniceerd dat het Agentschap in 2020 ongeveer € 2 miljard aan groene obligaties zou veilen via heropening van de groene obligatie. In het licht van de ontwikkelingen in de financieringsbehoefte is het mogelijk dat dit bedrag in 2020 nog hoger uit zal vallen. Het Agentschap zal sowieso nog een keer de groene obligatie heropenen. De eerste heropening vond plaats op 14 januari 2020. Het Agentschap heeft in deze uitgifte EUR 1,37 miljard opgehaald, waardoor het totaal uitstaande bedrag op EUR 7,36 miljard is gebracht.

¹⁰ <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/nieuws/2020/april/groei-obligatiemarkt>

V. Status van het klimaatakkoord

In juni 2019 werd het Nederlandse klimaatakkoord¹¹ door de Nederlandse regering gepresenteerd. Dit akkoord, mede ondertekend door relevante belanghebbenden in de Nederlandse samenleving, bedrijven en de overheid, schetst de plannen om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 50% terug te dringen (ten opzichte van 1990). De prioriteit voor de Nederlandse overheid is het realiseren van de reductiedoelstelling op een manier die voor iedereen haalbaar en betaalbaar is. Dit houdt in dat we moeten zorgen voor een zo laag mogelijke impact op de besteding van huishoudens en voor een eerlijke verdeling van de lasten tussen huishoudens en bedrijven, terwijl de concurrentie in het bedrijfsleven niet mag worden verstoord. In het klimaatakkoord zijn onder meer plannen opgenomen voor de gebouwde omgeving (bijv. woningen worden geleidelijk duurzamer door een zogenaamde buurtaanpak), mobiliteit (bijv. nieuwe auto's emissievrij in 2030), industrie (bijv. een redelijke en doelgerichte koolstofheffing in 2021), elektriciteit (bijv. een omschakeling van elektriciteit op basis van kolen en gas naar 70% elektriciteit uit hernieuwbare bronnen in 2030) en landbouw (bijv. maatregelen voor een geïntegreerde voerspecifieke en dierspecifieke benadering van methaan en ammoniak voor de zuivelsector). Daarnaast zijn er maatregelen overeengekomen op het gebied van sectoroverschrijdende thema's, zoals het ontwikkelen van overeenkomsten met betrekking tot de arbeidsmarkt en opleiding als middel om een eerlijke klimaattransitie te realiseren. Bovendien wordt de verbintenis van de financiële sector aangetoond door de toezegging om vanaf 2020 verslag uit te brengen over de klimaatgevolgen van hun investeringen en financiering. Daarnaast zullen in 2022 actieplannen van financiële instellingen worden gepresenteerd die gaan bijdragen aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.

---

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/28/kamerbrief-voorstel-voor-een-klimaatakkoord>

VI. Gevolgen van de Europese taxonomie voor duurzame activiteiten voor de Nederlandse Groene Obligatie

In juni 2019 stelde de technische expertgroep voor duurzame financiering van de EU (TEG) zowel een norm voor groene obligaties van de EU (EU-GBS) als de EU-taxonomie voor. De EU-GBS kan worden beschouwd als een strengere versie van de ICMA groene obligatie principes (GBP), die momenteel veel wordt gebruikt. De belangrijkste verschillen zijn dat in de EU-GBS het gebruik van het format van de opbrengsten, openbaarmaking van het aandeel van de opbrengsten gebruikt voor herfinanciering, impact monitoring en rapportage, externe verificatie en de publicatie van de externe verificatie is vereist, terwijl de GBP deze slechts aanbeveelt. Daarnaast gebruikt het EU-GBS de EU-taxonomie als richtlijn om te bepalen welke projecten groen zijn en vereist dat verifiërende instanties worden geaccrediteerd door de European Securities and Markets Authority (ESMA). De EU-taxonomie is in december 2019 tussen het Europees Parlement en de Raad overeengekomen. Het eindverslag werd in maart 2020 uitgebracht. Vervolgens moet deze overeenkomst door de commissie Milieuzaken en de commissie Economische Zaken worden goedgekeurd.

Op basis van de meest recente informatie zijn wij van mening dat de Nederlandse Groene Obligatie op termijn als groene obligatie onder de EU-taxonomie mag worden aangemerkt. De volgende tekst is in hoge mate gebaseerd op de informatie die de Europese Unie heeft verstrekt in het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vaststelling van een kader om duurzame investeringen te faciliteren.¹²

Het voorstel voor de verordening van het Europees Parlement en de Raad¹³ luidt als volgt: “een economische activiteit wordt geacht duurzaam te zijn voor het milieu, indien deze activiteit aan alle volgende criteria voldoet:

- a. de economische activiteit draagt conform artikel 6 t/m 11 in aanzienlijke mate bij aan een of meer van de in artikel 5 genoemde milieudoelstellingen;
- b. de economische activiteit conform artikel 12 geen van de in artikel 5 genoemde milieudoelstellingen noemenswaardig schaadt;
- c. de economische activiteit wordt uitgevoerd in overeenstemming met de in artikel 13 vastgestelde minimumwaarborgen.”

De tekst vervolgt met de lijst van milieudoelstellingen in artikel 5, namelijk:

1. matiging van de klimaatverandering;
2. aanpassing op de klimaatverandering;
3. duurzaam gebruik en bescherming van water en mariene hulpbronnen;
4. transitie naar een circulaire economie;
5. voorkoming en beheersing van verontreiniging;
6. bescherming en herstel van biodiversiteit en ecosystemen.

De lijst met milieudoelstellingen is ook te vinden in het TEG-verslag over de EU-taxonomie.¹⁴ Wij zijn van mening dat de Nederlandse Groene Obligatie bijdraagt aan doelstellingen (1) en (2) vermeld in artikel 5. Ook zijn wij van mening dat de activiteiten die door de Nederlandse Groene Obligatie worden gefinancierd, geen noemenswaardige schade aan de doelstellingen vermeld in artikel 5 toebrengen.¹⁵

---

¹² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5830-2020-ADD-1/en/pdf>

¹³ 2018/0178 (COD)

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf

¹⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5830-2020-ADD-1/en/pdf>

Hernieuwbare energie en duurzaam transport passen goed in de EU-taxonomie, maar voor uitgaven voor overstromingsrisicobeheer zijn de begripsbepalingen in de EU-taxonomie nog niet gedefinieerd. Naar onze mening past energie-efficiëntie ook in de EU-taxonomie. Voor alle categorieën zal het Agentschap de ontwikkelingen in de EU-taxonomie blijven volgen en zal zij verslag uitbrengen over specifieke categorieën zodra deze beschikbaar komen.

Bovendien bepaalt artikel 4 van de verordening dat deelnemers aan de financiële markt die financiële producten aanbieden als duurzame investeringen voor het milieu of als investeringen met soortgelijke kenmerken, informatie moeten vrijgeven over hoe en in hoeverre de criteria voor duurzame economische activiteiten voor het milieu als bedoeld in artikel 3 worden gebruikt om de duurzaamheid van de investering voor het milieu te bepalen.” Het impactverslag dat door de DSTA in samenwerking met de andere relevante ministeries is opgesteld, zorgt naar onze mening voor naleving van artikel 4 en laat beleggers op een zinvolle en transparante manier zien hoe hun belegging in Nederlandse Groene Obligaties bijdraagt aan de doelstellingen zoals uiteengezet in artikel 5.

Bijlage I

Controleverklaring van de
onafhankelijke accountant

Aan: De Agent van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën

Ons oordeel

Wij hebben de allocatierapportage (Hoofdstuk 2 van de groene obligatierapportage 2019 van het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën te Den Haag) gecontroleerd.

Naar ons oordeel is de allocatierapportage in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de in de paragrafen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4 van het Green Bond Framework van de Staat der Nederlanden (versie 15 maart 2019) vastgelegde criteria.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de allocatierapportage'.

Wij zijn onafhankelijk van het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van de basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op alinea's 1 tot en met 3 in Hoofdstuk 2 van de groene obligatierapportage 2019 van het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën te Den Haag, waarin de basis voor financiële verslaggeving uiteen is gezet. De groene obligatierapportage 2019 is opgesteld voor de investeerders in de door de Nederlandse Staat uitgegeven groene obligaties met als doel het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën in staat te stellen te voldoen aan de criteria zoals opgenomen in de paragrafen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4 van het Green Bond Framework van de Staat der Nederlanden (versie 15 maart 2019). Hierdoor is de allocatierapportage mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring is derhalve uitsluitend bestemd voor het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën en de investeerders in de door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën uitgegeven groene obligaties en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aanleggenheid.

Andere informatie

Aan de allocatierapportage is andere informatie toegevoegd die bestaat uit:

- inleiding
- de impactrapportage
- casestudie: Project Utrecht Centraal Station
- casestudie: Wonen Limburg
- overige onderwerpen groene obligatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de allocatierapportage verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de allocatierapportage.

De Agent van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de impactrapportage in overeenstemming met de paragrafen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4 van het Green Bond Framework van de Staat der Nederlanden (versie 15 maart 2019).

Verantwoordelijkheden van de Agent van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën voor de allocatierapportage

De Agent van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën te Den Haag is verantwoordelijk voor het opstellen van de allocatierapportage in overeenstemming met de in de paragrafen 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4 van het Green Bond Framework van de Staat der Nederlanden (versie 15 maart 2019) vastgelegde criteria. In dit kader is de Agent van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën te Den Haag verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opstellen van de allocatierapportage mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de allocatierapportage

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de allocatierapportage nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen op https://www.nba.nl/NL_algemeen_01

Den Haag, 28 mei 2020

Auditdienst Rijk

Drs. A.J.M. van Winden RA

Deze brochure is een uitgave van:

Agentschap van de Generale Thesaurie
Ministerie van Financiën
Postbus 20201 | 2500 EE Den Haag

www.dsta.nl